

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Актуальні проблеми навчання історії у закладах загальної середньої освіти

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Навчально-науковий
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ПЕДАГОГІКИ І МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ІСТОРІЇ ТА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної програми
Дні занять
Мова викладання
Консультації

Викладач

Контакти

магістр
01 Освіта/Педагогіка
014 Середня освіта (Історія)
Середня освіта (Історія)
3
2 рік, I семестр
Вибіркові навчальні дисципліни
згідно з розкладом
українська
щоп'ятниці 13.00–14.20 (114 кабінет, з
можливістю дистанційної роботи на платформах
ZOOM та Google-class).
кандидат історичних наук, ст. викладач
Герасимчук Олександр Михайлович
E-mail: gerasim_o@yahoo.com
Facebook Messenger Олександр Герасимчук

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми навчання історії у закладах загальної середньої освіти» охоплює коло актуальних теоретичних і практичних питань, які стосуються викладання курсів історії України та всесвітньої історії у закладах загальної середньої освіти. Вивчення дисципліни сприяє процесу здобуття знань, формування вмінь і навичок майбутніх учителів історії щодо підготовки якісних уроків історії та вмінню повною мірою використовувати інноваційні методи у процесі викладання історії у закладах загальної середньої освіти.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є спеціальні методи навчання історії в загальноосвітніх навчальних закладах

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Шкільна історична освіта в умовах реформування. Компетентнісний потенціал шкільних курсів історії України та всесвітньої історії.
2. Актуальні проблеми методики навчання історії в загальноосвітніх навчальних закладах.
3. Інноваційні методи на уроках історії в загальноосвітніх навчальних закладах.

Метою дисципліни «Актуальні проблеми навчання історії у закладах загальної середньої освіти» є підготовка студентів до діяльності щодо:

- формування історичних знань школярів;
- розвитку історичного мислення учнів, яке передбачає загальне розуміння історичного процесу у його різноманітності й суперечливості;
- виховання в учнів особистісних рис громадянина України, загальнолюдських духовних цінностей, сприйняття ідей гуманізму та демократії, взаєморозуміння між народами на основі особистісного усвідомлення досвіду історії;
- підготовки школярів до свідомої активної участі в суспільному житті української держави, усвідомлення її ролі й місця в Європі та світі.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 04	Здатність до неперервного навчання, опанування нових знань та способів мислення з високим ступенем автономії.
ЗК 05	Здатність до генерування нових науково-теоретичних і практико-спрямованих ідей, критичного осмислення проблем у галузі освіти, педагогіки, історії та на межі цих галузей знань, до пошуку ефективних шляхів виявлення та розв'язання проблем, пов'язаних з професійною педагогічною діяльністю у різних середовищах.
ФК 01	Здатність розуміти наукові здобутки у сфері освіти, педагогіки та історії, враховувати їх у професійній діяльності та запроваджувати в освітній процес закладів загальної середньої освіти.
ФК 02	Здатність здійснювати наукові дослідження на засадах академічної доброчесності, опрацьовувати наукові та інформаційні джерела з педагогіки та історії, здатність до написання доповідей, статей.
ФК 04	Знання та володіння на фаховому рівні методами навчання історії, виховання та розвитку учнів.
ФК 05	Здатність запроваджувати інноваційні технології в освітній процес закладів загальної середньої освіти, здатність моделювати зміст навчання історії відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.
ФК 07	Здатність доносити знання до учнів закладів загальної середньої освіти, формувати мотивацію та організувати їхню пізнавальну діяльність при трансляції знань з історії.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Шкільна історична освіта в умовах реформування. Компетентнісний потенціал шкільних курсів історії України та всесвітньої історії.

Тема 1. Шкільна історична освіта в умовах реформування. Інновації в навчанні історії в школі як педагогічна проблема. Навчання історії в школі в контексті нової освітньої парадигми. Переорієнтація цілей і завдань шкільної історичної освіти. Формування змісту шкільної історичної освіти в незалежній Україні. Навчальні програми з історії : шляхи модернізації. Навчання історії в школі під кутом зору компетентнісного підходу. Трансформація шкільних підручників з історії. Навчання історії в інноваційних педагогічних системах. Становлення технологій та моделей навчання історії в школі. Зміни у навчанні історії в школі у педагогічно-соціологічному вимірі. Характеристика підходів та принципів викладання історії в закладах освіти України. Мета та завдання курсів вітчизняної і всесвітньої історії. Основні пріоритети курсів.

Тема 2. Засоби викладання історії на сучасному етапі розвитку історичної освіти

Використання образотворчої, умовно-графічної й предметної наочності з врахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти під час вивчення історичних курсів. Технічні засоби навчання у практиці викладання історії. Комп'ютеризація освітнього процесу: проблеми і перспективи. Підручник з історії: призначення та функції. Формування умінь складати бібліографію для вивчення конкретної навчальної теми з історичних курсів. Методика опрацювання навчальної і методичної літератури до заняття з історії. Методика визначення переліку рекомендованої додаткової літератури.

Тема 3. Викладач історії в умовах реформування історичної освіти. Кабінет історії

Роль і місце викладача в суспільстві. Професіограма викладача історії. Методика організації роботи кабінету історії з врахуванням європейських традицій використання кабінетів та музеїв.

Тема 4. Компетентнісно-орієнтована методика навчання історії в загальноосвітній школі.

Суть компетентнісно орієнтованого навчання. Предметна історична компетентність та її складники. Компетентнісно орієнтований урок історії. Методика формування компетентностей учнів у процесі навчання історії. Компетентнісно орієнтований підручник. Контроль навчальних досягнень учнів з історії в умовах компетентнісно орієнтованого навчання.

Тема 5. Медіакомпетентність як складова професійної компетентності сучасного педагога. Сутність поняття «медіакомпетентність учителя». Значення інформаційно-комп'ютерних технологій для змісту освіти. Структурні компоненти медіакомпетентності вчителя історії. Показники медіакомпетентності учителів історії. Класифікація вмій, необхідних для медіакомпетентності особистості. Напрямки розвитку медіакомпетентності педагогів.

Змістовий модуль 2. Актуальні проблеми методики навчання історії в загальноосвітніх навчальних закладах.

Тема 6. Розвиток критичного мислення на уроках історії. Суть поняття «критичне мислення». Актуальність проблеми формування критичного мислення у школярів. Порівняння методичної системи щодо формування критичного мислення учнів з традиційним навчанням. Особливості навчального процесу, побудованого на засадах критичного мислення. Умови реалізації формування критичного мислення у процесі навчання. Завдання уроку з розвитку критичного мислення. Структура уроку з розвитку критичного мислення. Технологія проведення уроку з розвитку критичного мислення. Методи критичного мислення згідно з етапами уроку. Прийоми організації пізнавальної діяльності учнів на уроці історії з розвитку критичного мислення. Форми усної та письмової рефлексії. Види пізнавальних завдань для розвитку критичного мислення школярів на уроках історії.

Тема 7. Мотиватори в діяльності сучасних учителів історії. Мотивація як процес зміни станів та ставлень особистості. Складові мотивації до вивчення історії. Закономірності

виникнення інтересу учнів до вивчення історії. Чинники, що впливають на формування позитивної мотивації до вивчення історії. Методи мотивування учнів до вивчення історії.

Тема 8. Проблемне навчання історії. Суть проблемного навчання історії. Цілі проблемного навчання. Етапи процесу формування навчальної проблеми. Типи навчальних проблемних ситуацій на уроках історії. Правила створення проблемних ситуацій. Прийоми створення і вирішення проблемних ситуацій на уроках історії.

Тема 9. Нові підходи до вивчення історичних постатей на уроках історії у загальноосвітній школі. Значення розуміння учнями ролі особи в історії. Вимоги до висвітлення історичних постатей у шкільному курсі історії. Схема характеристики і оцінки діяльності історичного діяча. Варіанти організації роботи щодо вивчення персоналій на уроках історії. Методичні прийоми вивчення історичних постатей на уроках історії.

Тема 10. Особливості викладання історії в допоміжній школі. Мета і завдання спеціальної методики навчання історії. Зв'язок методики викладання історії в допоміжній школі з іншими педагогічними науками. Методи дослідження спеціальної методики викладання історії. Методи і методичні прийоми навчання історії у допоміжній школі. Формування спеціальних умінь і навичок на уроках історії в допоміжній школі. Результати навчання історії у допоміжній школі.

Змістовий модуль 3. Інноваційні методи на уроках історії в загальноосвітніх навчальних закладах.

Тема 11. Інноваційні освітні технології на уроках історії

Поняття освітніх технологій, їх класифікаційні характеристики. Методичні прийоми застосування новітніх освітніх технологій з врахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти під час вивчення історичних курсів.

Тема 12. Методика висвітлення дискусійних питань у процесі навчання історії. Суть дискусії як дидактичної категорії. Метод дискусії як джерело пізнавальної активності учнів на уроках історії. Ознаки дискусійних методів на уроках історії, їх роль та значення. Види дискусій та їх застосування у практичній діяльності. Планування вчителем історії дискусії – загальні вимоги. Технологія проведення історичної дискусії на уроках історії. Схема проведення дискусії. Типові помилки і проблеми під час ведення дискусії на уроках історії.

Тема 13. Сторітеллінг як інноваційний метод у викладанні історії. Поняття сторітеллінгу як методу активізації пізнавальної діяльності учнів. Функції, завдання та значення сторітеллінгу для викладання історії. Відмінності сторітеллінгу від звичайного тексту. Види та особливості вербальних розповідей на уроках історії. Методи та прийоми навчання розповіді історій. Структура історії. Алгоритм створення сюжету для сторітеллінгу. Технології сторітеллінгу. Правила сторітеллінгу і методичні поради педагогам, які використовують сторітеллінг.

Тема 14. Інфографіка як сучасний спосіб активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках історії. Значення інфографіки як засобу навчання на уроках історії. Класифікація інфографіки. Методичні аспекти та алгоритм створення інфографіки. Етапи процесу створення інфографіки. Методика застосування інфографіки у процесі навчання історії.

Тема 15. Методика роботи із статистичними матеріалами на уроках історії у старшій школі. Статистичні документи як історичне джерело. Особливості статичних документів, які використовуються на уроках історії. Види статистичних документів. Рекомендації учням старших класів стосовно роботи із статистичною інформацією. Прийоми роботи учнів старших класів із статистичною інформацією.

Тема 16. Використання краєзнавчого матеріалу у вивченні історії України. Місце історичного краєзнавства у викладанні історії в школі. Завдання, принципи, методи краєзнавчої роботи на уроках історії. Загальна характеристика краєзнавчих матеріалів на уроках історії. Методичні прийоми роботи з краєзнавчими історичними текстовими джерелами на уроках історії. Форми і методи позакласної та позашкільної краєзнавчої роботи.

Тема 17. Методика проведення дистанційного навчання історії. Загальні принципи та інструменти дистанційного навчання. Підготовка вчителя до дистанційного навчання учнів. Засоби та інструментарій дистанційного навчання учнів історії. Методи дистанційного навчання історії.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль I				
1	Шкільна історична освіта в умовах реформування	2	-	4
2	Засоби викладання історії на сучасному етапі розвитку історичної освіти	2	2	4
3	Викладач історії в умовах реформування історичної освіти. Кабінет історії	2	-	2
4	Компетентнісно-орієнтована методика навчання історії в загальноосвітній школі	-	2	4
5	Медіакомпетентність як складова професійної компетентності сучасного педагога.	-	2	4
Модуль II				
6	Розвиток критичного мислення на уроках історії	-	2	4
7	Мотиватори в діяльності сучасних учителів історії	2	-	2
8	Проблемне навчання історії	-	2	4
9	Нові підходи до вивчення історичних постатей на уроках історії у загальноосвітній школі	-	2	2
10	Особливості викладання історії в допоміжній школі	2	-	2
Модуль III				
11	Інноваційні освітні технології на уроках історії	4	-	4
12	Методика висвітлення дискусійних питань у процесі навчання історії	-	2	3
13	Сторітеллінг як інноваційний метод у викладанні історії	-	2	3
14	Інфографіка як сучасний спосіб активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках історії.	-	2	3
15	Методика роботи із статистичними матеріалами на уроках історії у старшій школі.	2	-	3
16	Використання красномовного матеріалу у вивченні історії України	2	-	3

17	Методика проведення дистанційного навчання історії	2	-	3
Разом		18	18	54

Тематика практичних занять

Модуль I	
1	Засоби викладання історії на сучасному етапі розвитку історичної освіти (2 год) 1. Використання образотворчої, умовно-графічної й предметної наочності з врахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти під час вивчення історичних курсів. 2. Технічні засоби навчання у практиці викладання історії. Комп'ютеризація освітнього процесу: проблеми і перспективи. 3. Підручник з історії: призначення та функції. Формування уміння складати бібліографію для вивчення конкретної навчальної теми з історичних курсів. 4. Методика опрацювання навчальної і методичної літератури до заняття з історії. Методика визначення переліку рекомендованої додаткової літератури.
2	Компетентнісно-орієнтована методика навчання історії в загальноосвітній школі (2 год) 1. Суть компетентнісно орієнтованого навчання. Предметна історична компетентність та її складники. 2. Компетентнісно орієнтований урок історії. Методика формування компетентностей учнів у процесі навчання історії. 3. Компетентнісно орієнтований підручник. 4. Контроль навчальних досягнень учнів з історії в умовах компетентнісно орієнтованого навчання.
3	Медіакомпетентність як складова професійної компетентності сучасного педагога (2 год) 1. Сутність поняття «медіакомпетентність учителя». Значення інформаційно-комп'ютерних технологій для змісту освіти. 2. Структурні компоненти медіакомпетентності вчителя історії. Показники медіакомпетентності учителів історії. 3. Класифікація вмінь, необхідних для медіакомпетентності особистості. Напрямки розвитку медіакомпетентності педагогів.
Модуль II	
4	Розвиток критичного мислення на уроках історії (2 год) 1. Суть поняття «критичне мислення». Актуальність проблеми формування критичного мислення у школярів. 2. Особливості навчального процесу, побудованого на засадах критичного мислення. Умови реалізації формування критичного мислення у процесі навчання. 3. Завдання уроку з розвитку критичного мислення. Структура уроку з розвитку критичного мислення. Технологія проведення уроку з розвитку критичного мислення. 4. Методи критичного мислення згідно з етапами уроку. Прийоми організації пізнавальної діяльності учнів на уроці історії з розвитку критичного мислення.
5	Проблемне навчання історії (2 год) 1. Суть проблемного навчання історії. Цілі проблемного навчання. 2. Етапи процесу формування навчальної проблеми. 3. Типи навчальних проблемних ситуацій на уроках історії. Правила створення проблемних ситуацій.

	4. Прийоми створення і вирішення проблемних ситуацій на уроках історії.
6	Нові підходи до вивчення історичних постатей на уроках історії у загальноосвітній школі (2 год) 1. Значення розуміння учнями ролі особи в історії. Вимоги до висвітлення історичних постатей у шкільному курсі історії. 2. Схема характеристики і оцінки діяльності історичного діяча. 3. Варіанти організації роботи щодо вивчення персоналій на уроках історії. 4. Методичні прийоми вивчення історичних постатей на уроках історії.
Модуль III	
7	Методика висвітлення дискусійних питань у процесі навчання історії (2 год) 1. Суть дискусії як дидактичної категорії. Метод дискусії як джерело пізнавальної активності учнів на уроках історії. 2. Види дискусій та їх застосування у практичній діяльності. Загальні вимоги планування вчителем історії дискусії. 3. Технологія проведення історичної дискусії на уроках історії. Схема проведення дискусії. 4. Типові помилки і проблеми під час ведення дискусії на уроках історії.
8	Сторітеллінг як інноваційний метод у викладанні історії (2 год) 1. Поняття сторітеллінгу як методу активізації пізнавальної діяльності учнів. Функції, завдання та значення сторітеллінгу для викладання історії. 2. Види та особливості вербальних розповідей на уроках історії. Методи та прийоми навчання розповіді історій. 3. Структура історії. Алгоритм створення сюжету для сторітеллінгу. 4. Технології сторітеллінгу. Правила сторітеллінгу і методичні поради педагогам, які використовують сторітеллінг.
9	Інфографіка як сучасний спосіб активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках історії (2 год) 1. Значення інфографіки як засобу навчання на уроках історії. Класифікація інфографіки. 2. Методичні аспекти та алгоритм створення інфографіки. Етапи процесу створення інфографіки. 3. Методика застосування інфографіки у процесі навчання історії.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Про освіту : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380.
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України № 764-IX від 01.08.2020 р. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 31. Ст. 226.
3. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/.
4. Державна національна програма «Освіта»: Україна XXI століття. Київ : Райдуга, 1994. 61 с.
5. Про неухильне дотримання принципів гарантування свободи педагогічної діяльності вчителя. Лист Міністерства освіти та науки №1/9-630 від 05.12.2014 р. URL : <http://zakon.pedrada.com.ua/regulations/1521/8456/8458/468871/1>.

6. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України. Всесвітня історія. 5–9 класи. *Історія і суспільствознавство в школах України*. 2017. № 5–6. С. 2–44.
7. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України. Всесвітня історія. 10–11 класи. Історія: Україна і Світ. 10–11 класи. *Історія і суспільствознавство в школах України*. 2017. № 11–12. С. 2–44.
8. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Редакція 2019 р. Історія України. 5–9 кл. Історія: Україна і Світ. 10–11 класи. *Історія і суспільствознавство в школах України*. 2019. № 1 С. 2–94.
9. Абдулаев Э.Н. Наглядность и проблемный подход в обучении истории. *Преподавание истории в школе*. 2008. № 1. С. 23–26.
10. Баханов К.О. Лабораторно-практичні роботи з історії в середній школі. *Український історичний журнал*. 1991. № 4. С. 86–93.
11. Баханов К. Модель навчання у дискусії. *Історія в школі*. 2000. № 9. С. 16–22.
12. Баханов К. Облік індивідуальних досягнень учнів у навчанні історії. *Історія в школах України*. 1999. № 2. С. 25–27.
13. Баханов К. Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти : монографія. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток», 2005. 384 с.
14. Бахматюк Я. Деякі аспекти оптимізації впровадження ІКТ (інф.-ком. технологій) в українську шкільну освіту: погляд учителя-практика. *Історія і суспільствознавство в школах України*. 2011. № 11–12. С. 14–19.
15. Венцева Н. Пізнавати історію і себе...: (Використання дискусійних методів при вивченні історії середніх віків. *Історія в школах України*. 2005. № 2. С. 32–35.
16. Венцева Н. О. Вивчення історичних постатей на уроках історії України в 7 класі. Харків : Основа, 2010. 127 с.
17. Венцева Н. О. Вивчення історичних постатей на уроках історії України у 8 класі. Харків : Основа, 2010. 142 с.
18. Використання активних форм і методів викладання історії в школі (з досвіду роботи). *Історія в школі*. 2002. № 4. С. 43–44.
19. Власов В. Контроль навчальних досягнень учнів: аналіз проблемного поля (на прикладі історії). *Шлях освіти*. 2009. № 2. С. 29–33.
20. Всесвітня історія: ілюстративні матеріали. *Все для вчителя*. 2008. № 5. Вкладка.
21. Вяземский Е.Е., Стрелова О.Ю. Методика преподавания истории в школе: практическое пособие для учителей. Москва : ВЛАДОС. 2000.
22. Вяземський Е.Е., Стрелова О.Ю. Способы формирования хронологических знаний и умений. *История*. 2006. № 23. С. 37–47.
23. Гавліч З., Куціль З. Додатки з історії середніх віків: (Для використання у викладанні курсу всесвітньої історії. *Рідна школа*. 1995. № 7–8. С. 65–69.
24. Геллер Т. Дискусія на уроках історії як засіб формування критичного мислення. *Історія та правознавство*. 2005. № 8 (березень). С. 7–8.
25. Гетьман О.П. Підсумкова тестова перевірка рівня сформованості учнівських компетенцій. *Історія та правознавство*. 2010. № 14 (травень). С. 9–11.
26. Гич Г. М. Сторітелінг як інноваційна методика формування мовної компетентності учнів ЗНЗ. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні науки. 2015. № 4. С. 188–191.
27. Гончарова А.И. Диспут на уроке истории. *Преподавание истории в школе*. 1998. №5. С. 36–38.
28. Гора П.В. Определение целей изучения больших и поурочных тем. *Преподавание истории в школе*. 1977. № 2. С. 83–90.
29. Горбенко І.В. Використання опорних таблиць на уроках всесвітньої історії. Центральна Європа в 90-і рр. ХХ ст. 11 клас. *Історія та правознавство*. 2006. № 35 (грудень). С. 7–9.
30. Городов А.И. О проверке знаний учащихся на уроках истории в старших классах. *Преподавание истории в школе*. 2002. № 3. С. 68–72.
31. Груша Р. Проблемно-пошуковий метод у вивченні історії. *Історія України*. 2008. № 14. С. 19–22.

32. Гуревич А.Я., Харитонович Д.Е. Історія середніх віків та її вивчення. *Історія України*. 1998. №36 (вересень). С. 7–8.
33. Давиденко В.М. Навчальні ігри на уроках історії та в позакласній роботі. *Історія та правознавство*. 2010. №29 (жовтень). С. 27–29.
34. Демиденко Т., Магдик О. Удосконалення змісту і методів викладання шкільних історичних дисциплін. *Історія України*. 2001. №41 (листопад). С. 3.
35. Десятов Д.Л. Використання відеоджерел на уроках історії. *Історія та правознавство*. 2005. №14 (травень). С. 6–8.
36. Десятов Д.Л. До питання про комп'ютерне оцінювання знань учнів. *Історія та правознавство*. 2005. №27 (вересень). С. 9–10.
37. Десятов Д. Оволодіти історичним простором: (з досвіду організації практичних робіт з історичною картою на прикладі теми «Середньовічне місто»). Всесвітня історія. 7 клас. *Історія в школах України*. 2005. №10. С. 18–20.
38. Десятов Д. Організація роботи учнів з контурною картою на уроках історії стародавнього світу. *Історія України*. 2009. №10 (березень). С. 7–9.
39. Десятов Д. Методичні можливості ілюстрацій підручника з історії стародавнього світу. *Історія в школі*. 2009. №10. С. 27–30.
40. Добриця М.В. Тематичне тестування. *Все для вчителя*. 2011. №4 –5. С. 50–57.
41. Дрібниця В. Електронний підручник – сучасний засіб навчання. *Історія в школі*. 2004. №2. С. 47–48.
42. Дмитрієва О.Є. Використання елементів технології критичного мислення на уроках історії (теоретичний та практичний аспект). Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін». Вип. 11 / Упор. Г.Г. Яковенко. Харків. 2019. С. 29–32.
43. Евдокимов В.И. Двадцать ответов на двадцать вопросов: (Тематические диктанты на уроках истории). *История*. 2003. №44 (ноябрь). С. 22–25.
44. Євтушенко Р. Європейський досвід оцінювання знань учнів. *Історія України*. 2002. №11 (березень). С. 16.
45. Жук Л. Використання краєзнавчих матеріалів у процесі навчання історії. *Історія України*. 2006. № 37 (жовтень). С. 13–17.
46. Желіба О. Методика роботи з умовно-графічною наочністю на уроках всесвітньої історії в 10–11 класах. *Історія та правознавство*. 2006. №13, 16 (червень). Додаток.
47. Журин И.А. Тематический контроль и рейтинговая система оценки знаний учащихся. *Преподавание истории в школе*. 2008. №4. С. 10–13.
48. Іванов В.Ф., Волошенюк О.В. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / За ред. В.В. Різуна. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с.
49. Ігнатенко Н.В. Проблемне навчання в системі шкільної історичної освіти // Зб. тез доповідей ХХVII Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції «Інноваційні пріоритети у розвитку науки» (м. Вінниця, 18 лютого 2019 р.). Ч. 4. Вінниця, 2019. С. 95–50.
50. Іщенко А.Ю. Сучасна медіа-освіта : впровадження в Україні та міжнародний досвід. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 4 (29). С.80–84.
51. Камбалова Я. Методичні аспекти формування знань про історичну особистість в учнів загальноосвітньої школи (на прикладі теми «Кирило-Мефодієвське товариство»). *Історія в школі*. 2016. Листопад-грудень. С. 5–8.
52. Камбалова Я. Сучасний підручник з історії як ключовий компонент навчально-методичного комплексу. *Історія в школах України*. 2011. № 7–8. С. 34–36.
53. Карнацевич В. Активізація розумової діяльності та розвиток інтелектуальних навичок учнів на уроках історії за допомогою інтелектуальних ігор. *Історія і суспільствознавство в школах України*. 2011. №11–12. С. 29–37.
54. Книга для читання з історії стародавнього світу. Київ : Радянська школа, 1973. 216 с. з іл.
55. Книга для читання з історії середніх віків : посібник для учнів 7 класу серед. шк. / Уклад. Н.І. Запорожець. Київ : Освіта, 1991. 318 с.
56. Книга для чтения по истории средних веков. Очерки и рассказы / Под ред. С.Д. Сказкина : В 2-х ч. Москва : Просвещение, 1970.

57. Комаров Ю.С. Використання мультимедійного комплексу у викладанні історії. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2004. №2. С. 36–38.
58. Комаров В. До питання про систему методів навчання історії в школі. *Історія в школах України*. 2003. №5. С. 26–29.
59. Комаров Ю. Запам'ятовується назавжди!: (3 практики використання політичних карикатур у шкільному викладанні історії). *Історія в школах України*. 2004. №1. С. 15–20.
60. Короткова М.В. Проблемные игры и познавательные задания на уроках истории средних веков. *Преподавание истории в школе*. 1991. №4. С. 137–144.
61. Крижановська О. Сучасні тенденції у висвітленні історії середніх віків // *Історія в школах України*. 2002. №4. С. 15–17.
62. Кучанов И.С. Система письменного контроля на уроках истории. *Преподавание истории в школе*. 2008. №4. С. 29–33.
63. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії : посібник учителя. Харків : Основа, 2006.
64. Литовченко С.Д. Базові принципи створення підручників з історії Стародавнього світу і середніх століть. *Історія та правознавство*. 2006. №26 (вересень). С. 34.
65. Малієнко Ю., Муляр О. Розвиток фахової компетентності вчителів історії у контексті вимог нової української школи // Розвиток фахової компетентності педагогів у контексті модернізації змісту освіти : матеріали доповідей учасників круглого столу онлайн (м. Луцьк, 18 червня 2020 р.) / Упор. Т.Й. Жалко, О.П. Муляр. Луцьк : Волиньполіграф, 2020. С. 20–23.
66. Миронюк С. Використання ТЗН у теорії і практиці навчання історії. *Історія в школі*. 2000. № 1. С. 12–14.
67. Мисан В. Використання опорних конспектів. *Історія в школах України*. 1997. №1. С. 27–30.
68. Мисан В. Характеристика сучасного уроку історії. *Історія України*. 2006. №33–34 (вересень). С. 6–19.
69. Мисан В. Урок історії: план-конспект. *Історія в школах України*. 2008. №4. С. 29–34.
70. Мороз П. Методика роботи із статистичними матеріалами на уроках історії в старших класах. Актуальні питання методики викладання суспільних та гуманітарних дисциплін в умовах розбудови сучасної школи : зб. тез VI Всеукраїнської наук.-практ. конференції. Суми. 28–29 березня 2019. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 43–46.
71. Муляр О., Василенко Н. Використання дискусійних методів на уроках історії як спосіб виховання толерантності учнів. *Педагогічний дискурс*. 2014. Вип. 16. С. 124–128.
72. Мусаев Д. Интерактивные методы обучения истории. *Учитель*. 2007. №6. С. 85–87.
73. Муценко Я. Шкільний підручник з історії: європейське бачення. *Історія в школах України*. 2005. № 5. С. 39–42.
74. Нетеча Я. Використання аудіовізуальних та мультимедійних засобів на уроках історії. *Історія України*. 2006. №10. С. 10–15.
75. Ободовська В. Інфографіка на уроках історії як засіб візуалізації образів. *Рідна школа*. 2016. №7–8. С. 67–70.
76. Павленко В.В. Проблемні ситуації: поняття і типи // Нові технології навчання: Збірник наукових праць // Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Київ, 2014. Вип.83. 292 с. С. 196–202.
77. Пастушенко Р. Діагностування навчальних досягнень учнів з історії. *Історія в школах України*. 2001. № 2. С. 32–35.
78. Пінчук А.С. Методика формування в учнів знань про історичну особу. *Вісник Луганського нац. пед. університету ім. Т. Шевченка*. Пед. науки. Ч. 1. 2006. № 19 (144). С. 67–72.
79. Пометун О. Кооперативне навчання учнів на уроці історії. *Історія в школах України*. 2004. №5. С. 55.
80. Пометун О.І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі. Київ : Генеза, 2009.
81. Пометун О. Сучасний підручник: нові підходи – нові рішення. *Історія в школі*. 2008. № 5–6. С. 10–15.
82. Пометун О.І. Методика розвитку критичного мислення на уроках історії. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2012. № 1. С.3–7.

83. Пометун О.І., Гупан Н.М., Власов В.С. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі : метод. посібник. Київ : ТОВ «КОНТИ ПРІНТ», 2018. 208 с.
84. Пометун О., Ремех Т. Підготовка вчителя до дистанційного навчання учнів // Розвиток фахової компетентності педагогів у контексті модернізації змісту освіти : матеріали доповідей учасників круглого столу онлайн (м. Луцьк, 18 червня 2020 р.) / Упор. Т.Й. Жалко, О.П. Муляр. Луцьк : Волиньполіграф, 2020. С. 13–16.
85. Розвиток фахової компетентності педагогів у контексті модернізації змісту освіти : матеріали доповідей учасників круглого столу онлайн (м. Луцьк, 18 червня 2020 р.) / Упор. Т.Й. Жалко, О.П. Муляр. Луцьк : Волиньполіграф, 2020. 116 с.
86. Саврасова-В'юн Т. Діалогічні методи навчання: сучасний підхід. *Історія України*. 2006. №39 (жовтень). С. 13–17.
87. Сорока Л. Методика складання і використання опорного конспекту на уроках історії. *Освіта і управління*. 2003. №1. С. 107–109.
88. Страшев А.И. Методы работы с исторической картой. *Преподавание истории в школе*. 2002. №10. С. 59–63.
89. Студеникин М.Т. Методика преподавания истории в школе : учеб. для студ. высш. учеб. заведений. Москва : ВЛАДОС, 2003.
90. Терно С. Тестові завдання з історії: формотворення та доцільність. *Історія в школах України*. 2011. №10. С. 23–27.
91. Терно С. Як підвищити вмотивованість вивчення історії. *Історія в школах України*. 2004. № 8. С. 22–26.
92. Терно С.О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання : посібник для вчителя. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2012. 70 с.
93. Туріщева Л.В. Психолого-педагогічні особливості проведення лекцій у старших класах. *Історія та правознавство*. 2009. №10 (квітень). С. 29–31.
94. Удод О. Нові підходи до підготовки підручників із всесвітньої історії для основної та старшої школи в Україні. *Історія в школах України*. 2003. № 6. С. 3–5.
95. Уланова Л.І. Інтерактивні уроки із всесвітньої історії з теми: «Країни Західної Європи в 1950–2004 рр.». 11 клас. *Історія та правознавство*. 2005. №6 (лютий). С. 16–18.
96. Шевченко Н.И. Нетрадиционные методы преподавания истории в старшей школе. *Преподавание истории в школе*. 2002. №9. С. 46–50.
97. Федорець Н. Современный урок: проектирование, реализация, анализ. *Управление школой*. 2010. №16–18 (червень). С. 21 – 31.
98. Юнацька В.М. Формування хронологічних вмінь учнів у процесі роботи з хронологічними і синхроністичними таблицями. *Все для вчителя*. 2010. №4–5. С. 56–59.

Інформаційні ресурси

1. <http://ukrkniga.org.ua>.
2. <http://pidruchniki.org.ua>.
3. <http://vchitel.info/konspekti-uroki/>
4. <http://school.xvatit.com>
5. <http://uk.wikipedia.org>
6. <http://www.bookpedia.ru>
7. <http://www.history.com.ua>
8. <http://history.ucoz.ua>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями з дидактики, методики навчання історії тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати творче завдання, підготовка якого є обов'язковою умовою допуску до заліку;
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 60 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж двох тижнів після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці творчого проекту забороняються плагіат, фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Виконання самостійної роботи	1	14	14
Усна відповідь на практичному занятті	9	5	45
Робота на лекціях	9	3	27
Творча робота	1	14	14
Разом			100